

De slag bij Nieuwpoort

Albert van der Kaap

Waar je de leeftijdsgrens moet trekken, ik weet het eerlijk gezegd niet, maar zeg tegen oudere Nederlanders 1600 en je krijgt onmiddellijk als antwoord Slag bij Nieuwpoort. Wie is er niet groot mee geworden?¹

‘1600 is misschien wel het beroemdste² jaartal uit de Vaderlandse Geschiedenis’, staat er in een artikel op internet. ‘Op 2 juli van dat jaar vond de Slag bij Nieuwpoort plaats. Deze veldslag is vooral beroemd omdat het jaartal zo gemakkelijk te onthouden is, en niet omdat de slag zo belangrijk was. Het was dan wel een overwinning voor de Republiek, maar zonder veel nut.’

In het kort komt het hierop neer. De Staten-Generaal besloot, met de steun van Oldenbarnevelt, om Maurits naar Duinkerken aan de Vlaamse kust te sturen. Van daaruit ondernamen de beruchte Duinkerker kapers aanvallen op de visserij- en handelsvloot van de Republiek. Maurits moest het kapersnest onschadelijk maken. Na inname zou Duinkerken aan Engeland gegeven worden in ruil voor de oorlogsschulden die de Republiek bij hen had. Maurits was niet gelukkig met de opdracht, die hem ver in vijandelijk gebied zou voeren. Ook het feit dat de Republiek kwetsbaar zou zijn door de afwezigheid van het leger vond Maurits een groot risico. Niettemin deed hij wat hem gezegd werd. Vanuit Vlissingen trok Maurits langs de kust richting Duinkerken en leverde op 2 juli slag met een Spaans leger onder leiding van Albrecht van Oostenrijk. Maurits won, de Spaanse troepen sloegen op de vlucht en verloren ruim 3000 man. Maurits verloor 1700 man.

Schooltv spreekt van een legendarische slag tegen de Spanjaarden en Hans Goedkoop spreekt in het filmpje van Schooltv zelfs over een beslissende slag.³ Maar in werkelijkheid was het eerder een Pyrrhusoverwinning, want het doel van de tocht naar Nieuwpoort werd niet bereikt, Erger nog de hele kwestie dreef Van Oldenbarnevelt en Maurits nog verder uit elkaar.⁴

Op de website van de Canon van Nederland klinkt het, heel zuinigjes: *‘Maurits van Oranje wordt door deze overwinning nog bekender. Maar eigenlijk wordt er niet zoveel bereikt met deze veldslag. Er zijn namelijk veel soldaten gestorven, er is geen gebied veroverd en Duinkerken wordt niet ingenomen. Desondanks is de Slag bij Nieuwpoort enorm bekend. Dat komt vooral doordat het jaartal 1600 zo makkelijk te onthouden is. Na de slag bij Nieuwpoort verslechtert de relatie tussen Johan van Oldenbarnevelt en Maurits van Nassau.’⁵*

Geen enkele leerling, maar waarschijnlijk ook weinig docenten, heeft ook maar het flauwste idee van de slag bij Nieuwpoort, laat staan van de betekenis. Dat is vast niet erg, je moet tenslotte keuzes maken en voor het behandelen van de Tachtigjarige Oorlog – oh sorry van De Opstand – zijn nog

¹ Waar in dit artikel het woord hij wordt gebruikt, mag ook zij of het worden gelezen.

² Het artikel spreek van meest beroemde, een formulering die je tegenwoordig steeds vaker tegenkomt, maar die vermeden dient te worden als het niet absoluut noodzakelijk is.

³ <https://schooltv.nl/video/de-slag-bij-nieuwpoort-legendarische-slag-tegen-de-spanjaarden/>

⁴ <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/1600-slag-bij-nieuwpoort>. Een actueler en uitgebreider artikel leest u op: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-slag-bij-nieuwpoort-wordt-gewonnen-door-maurits-van-oranje>.

⁵ <https://www.canonvannederland.nl/nl/kalender/07/1600-07-02>

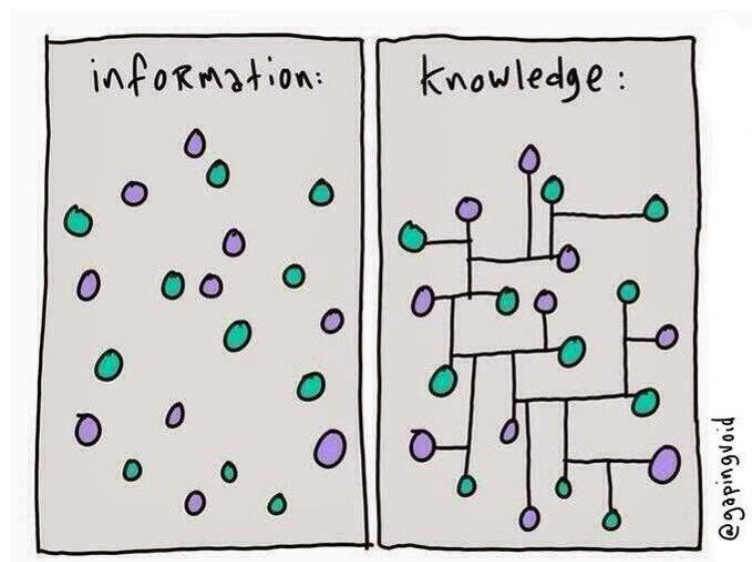
slechts enkele lesuren ingeboekt. Dan zijn er inderdaad wel aspecten die het meer verdienen aan de orde te komen.

Maar de slag bij Nieuwpoort is wel geschikt om het verschil uit te leggen tussen *data*, *informatie* en *kennis*.

Wat is kennis?

Het is nog niet zo eenvoudig om het begrip kennis te definiëren. Kennis heeft in ieder geval te maken met **data** (gegevens) en met **informatie**. Onder data of gegevens worden symbolen of feiten verstaan die nog niet zijn geïnterpreteerd. Het gaat om losse gegevens, los van een **context**. Als we aan deze data betekenis gaan verlenen in een bepaalde context spreken we van informatie. Wat het lastig maakt is dat kennis op zichzelf weer nodig is om betekenis aan data te kunnen geven (Van der Spek en Spijkervet, 1997).

Weggeman (1997) meent dat kennis het vermogen is dat iemand in staat stelt een bepaalde taak uit te (gaan) voeren door gegevens of data (van externe bronnen) te verbinden, te laten reageren met eigen informatie, ervaringen en attitudes. Volgens Weggeman kan kennis **alleen in de hoofden van mensen** bestaan.

Hoe moeilijk het blijkbaar is onderscheid te maken tussen data, informatie en kennis, blijkt uit een aantal opmerkingen van een hoogleraar cognitiewetenschappen tijdens een hoorzitting op 19 april 2017 in het kader van Onderwijs 2032. Niet een keer, maar meermalen, zei hij dat kennis tegenwoordig niet meer zo belangrijk is, omdat alle kennis die je nodig hebt in principe beschikbaar is op internet.

De slag bij Nieuwpoort

De zin '1600 slag bij Nieuwpoort' bevat drie stukjes data, namelijk '1600', 'slag' en 'Nieuwpoort'. Als iemand weet dat '1600' een jaartal is (en hier geen aantal), 'slag', een militair veld- of zeegevecht (en hier geen klap bij honkbal of een klap in het gezicht) en 'Nieuwpoort' een plaats, beschikt hij over informatie. Als hij de betekenis, het belang, van deze slag, met een gedegen redenering, kan duiden beschikt hij niet alleen over kennis, maar kan hij ook historisch denken en redeneren. Hij kan dan

bijvoorbeeld aangeven hoe belangrijk deze slag was voor het moreel van de troepen, voor het verloop van de oorlog en/of voor de relatie tussen Van Oldenbarnevelt en Maurits.

p.s. Een uitgebreider artikel over de mogelijkheid om kennis over te dragen vindt u hier:

<https://histoforum.net/2022/Kennisoverdracht.pdf>

Referenties

Brown, J.S. and Goggin, P. 1996, Organisational Learning and Communities-of-Practice: Towards a Unified View of Working, Learning and Innovation in: M.D. Cohen L.S.Sproull (ed), *Organisational Learning*. Thousand Oaks: Sage 58-82

Lave, J and Wenger, E. (1991) *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press

Spek van der, R., & Spijkervet, A. (1997). *Knowledge management: dealing intelligently with knowledge*. Utrecht: Kenniscentrum CIBIT.

Weggeman, M. (1997). *Kennismanagement*. Schiedam: Scriptum Management.

Wenger, E. (2000) Communities of Practice and Social Learning Systems. *Organisation* Vol. 7(2) 225-246.

Legendarische schoolplaat van J.H. Isings over de slag bij Nieuwpoort uit het begin van de jaren vijftig (J.B. Wolters Groningen).⁶

⁶ Een beschrijving van de schoolplaat staat op: <http://historywallcharts.eu/view/de-slag-bij-nieuwpoort->

Slag bij Nieuwpoort door Pauwels van Hillegaert in de jaren dertig van de zeventiende eeuw geschilderd.⁷

Allegorie op de overwinning bij Nieuwpoort van Jan Saenredam (1565-1607), gemaakt in 1600. Titel: 'Elenchus rerum, deo auspice, a confoederatis Belgis praeclare gestarum'.⁸

⁷ Inzoomen kan op

https://nl.wikipedia.org/wiki/Slag_bij_Nieuwpoort#/media/Bestand:Slag_bij_Nieuwpoort.jpg

⁸ Toelichting en uitvergroting op: <https://arnevandersteur.nl/product/antique-print-engraving-elenchus-rerum-deo-auspice-a-confoederatis-belgis-praeclare-gestarum-allegorie-op-overwinning-van-de-nederlanden-op-spanje-slag-bij-nieuwpoort-allegory-of-the-trium/>

